פרשת לֶךְ־לְךָ התשפ"ז

הרב ארי דוד קאהן ari.kahn@biu.ac.il

Shiur is sponsored by Rabbi Michael and Jeri Laxmeter
for the refuah shleimah of their granddaughter Avigayil Sara bat Shaina Ahrona

1. בראשית פרק יב פסוק א - ז (פרשת לך לך)

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־אַבְרָם לֶךְ־לְךָ **מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ**: (ב) וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ
וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ וֶהְיֵה בְּרָכָה: (ג) וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה: (ד) **וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר**
דִּבֶּר אֵלָיו ה' וַיֵּלֶךְ **אִתּוֹ לוֹט** וְאַבְרָם בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מֵחָרָן: (ה) **וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת־שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת־**
לוֹט בֶּן־אָחִיו וְאֶת־כָּל־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת **אַרְצָה כְּנַעַן** וַיָּבֹאוּ **אַרְצָה כְּנָעַן**:
(ו) וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה **וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ**: (ז) **וַיֵּרָא ה' אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן**
אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאֶה אֵלָיו:

2. בראשית פרק יא פסוק כז - לב (פרשת נח)

(כז) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תֶּרַח תֶּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט: (כח) **וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תֶּרַח**
אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ בְּאוּר כַּשְׂדִּים: (כט) **וַיִּקַּח אַבְרָם** וְנָחוֹר לָהֶם **נָשִׁים** שֵׁם **אֵשֶׁת־אַבְרָם שָׂרָי** וְשֵׁם אֵשֶׁת־נָחוֹר מִלְכָּה
בַּת־הָרָן אֲבִי־מִלְכָּה וַאֲבִי יִסְכָּה: (ל) **וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד**: (לא) **וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־הָרָן**
בֶּן־בְּנוֹ וְאֶת שָׂרַי כַּלָּתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: (לב)
וַיִּהְיוּ יְמֵי־תֶרַח חָמֵשׁ שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תֶּרַח בְּחָרָן: פ

3. בראשית פרק יג פסוק א - יד (פרשת לך לך)

(א) וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ **וְלוֹט עִמּוֹ** הַנֶּגְבָּה: (ב) וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בַּמִּקְנֶה בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב: (ג)
וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו מִנֶּגֶב וְעַד־בֵּית־אֵל **עַד־הַמָּקוֹם** אֲשֶׁר־הָיָה שָׁם אָהֳלֹה בַּתְּחִלָּה בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעָי: (ד) **אֶל־מְקוֹם** הַמִּזְבֵּחַ
אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁם בָּרִאשֹׁנָה **וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה':** (ה) **וְגַם־לְלוֹט הַהֹלֵךְ אֶת־אַבְרָם** הָיָה צֹאן־וּבָקָר וְאֹהָלִים: (ו) **וְלֹא־**
נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ לָשֶׁבֶת יַחְדָּו כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכְלוּ לָשֶׁבֶת יַחְדָּו: (ז) **וַיְהִי־רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה־אַבְרָם וּבֵין**
רֹעֵי מִקְנֵה־לוֹט וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אָז יֹשֵׁב בָּאָרֶץ: (ח) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־לוֹט אַל־נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין רֹעַי וּבֵין
רֹעֶיךָ כִּי־אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ: (ט) הֲלֹא כָל־הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הִפָּרֶד נָא מֵעָלָי **אִם־הַשְּׂמֹאל** וְאֵימְנָה **וְאִם־הַיָּמִין וְאַשְׂמְאִילָה**:
(י) וַיִּשָּׂא־לוֹט אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא **אֶת־כָּל־כִּכַּר הַיַּרְדֵּן כִּי כֻלָּהּ מַשְׁקֶה לִפְנֵי שַׁחֵת ה' אֶת־סְדֹם וְאֶת־עֲמֹרָה כְּגַן־ה' כְּאֶרֶץ**
מִצְרַיִם בֹּאֲכָה צֹעַר: (יא) **וַיִּבְחַר־לוֹ לוֹט אֶת כָּל־כִּכַּר הַיַּרְדֵּן וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם** וַיִּפָּרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו: (יב) אַבְרָם יָשַׁב
בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי הַכִּכָּר וַיֶּאֱהַל עַד־סְדֹם: (יג) וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְחַטָּאִים לַה' מְאֹד: (יד) וַה' אָמַר אֶל־אַבְרָם
אַחֲרֵי הִפָּרֶד־לוֹט מֵעִמּוֹ שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־ אַתָּה שָׁם צָפֹנָה וָנֶגְבָּה וָקֵדְמָה וָיָמָּה:

4. חזקוני בראשית פרק יב פסוק ד (פרשת לך לך)

וילך אתו לוט **לפי שהרן אביו מת באור כשדים בגלל אברהם אחיו** כמו שאמרו רבותינו היה לו לוט כבן בית.

5. מלבי"ם בראשית פרק יב (פרשת לך לך)

פסוק ד - מ"ש וילך אברם כפול עם מ"ש ויקח אברם את שרי אשתו וכו' ולמה הודיע שהיה בן ע"ה שנה. ושהכנעני
אז בארץ. ואח"כ אמר שהכנעני והפרזי אז יושב בארץ. ולמה אמר תחלה שבנה מזבח לה' הנראה אליו ואח"כ אמר
שבנה מזבח ויקרא בשם ה':...
וילך אברם אינו כפול עם מ"ש אח"ז ויקח אברם את שרי אשתו, **כי פה יכוון על ההליכה המחשבית שזאת היתה**
תיכף שנפרד במחשבתו ולבבו מארצו ואח"ז גם ממולדתו וכתב כאשר דבר אליו ה', וגם ר"ל שאע"פ שהבטיח ה'
שכר ע"ז לא עשה זאת בעבור היעודים הטובים האלה ולתקות שכר, רק לש"ש בלבד כאשר צוה אליו ה', **אבל לוט לא**
הלך על כוונה זו רק וילך אתו לוט, לא הלך כדי להפרד מבית אביו, בהפך, שהלך מפני שלא רצה להפרד מאברהם,
פסוק ה - ויקח אברם, **אחר שספר ההליכה המחשבית יספר ההעתקה וההליכה בפועל שלא עשה כאשר יעשה**
איש המבקש לו מקום אחר לשבת שילך תחלה לבדו ואחר שימצא מקום טוב בעיניו יקח עמו ב"ב וקניניו, כי הוא

לקח תיכף ב"ב ואת כל רכושם הגם שרכשו בחרן רכוש גדול (כי בבואו לחרן מעיר כשדים היה עני כי נמרוד לקח מאתו את כל אשר לו) וגם עשו שם נפשות עבדים ושפחות, או כפי חז"ל רבים שנמשכו אחרי אמונתו והוא השלים נפשם באמונה האמתיית, וכ"ז היה ראוי שלא יצא מחרן מקום ששם הרויח רכוש ונפשות, בכ"ז לקח הכל ויצאו ללכת ארצה כנען, ולהמתין שם על דבר ה' שיורהו אן ילך הלאה:

6. אור החיים בראשית פרק יב פסוק ד (פרשת לך לך)

(ד) וילך אברם וגו'. **כל הכתוב מיותר שהרי אומר בסמוך בסדר הודעת ההליכה (פסוק ה') ויקח אברם וגו' ויצאו ללכת וגו': אכן כוונת הכתוב הוא להודיע חיבתו של אברהם שלא נתעכב אפילו שעה אחת אלא בגמר דברי ה' לך לך תכף וילך אברם ולא נתעכב לשום סיבה ועזב את אביו ומולדתו**. ושעור תיבת כ"ף כאשר הודעת הזמן שהיה סמוך לדבר ה' אליו. **והודיע הכתוב כי לוט לצד דביקותו באברהם הלך אתו פירוש לא לצד קיום מאמר ה' אלא ראהו הולך והלך עמו**. וכוונתו בהודעה זו כי הגם שנתחכם אברהם לחפוז ללכת לבל יתחברו עמו ממולדתו ומבית אביו אף על פי כן לא הועיל בערך פרט זה והלך אתו לוט:

עוד ירצה להיות שאמר לו ה' הבטחות תועליות הרבה כשילך לו מארצו וכו' אם כן הגם שילך יסבור הרואה כי אין להחזיק לו טובה על זה שאפילו קל שבקלים כשיראה כל התועליות ימהר ליסע לזה הודיע הכתוב צדקותו של אברהם כי מה שהלך לא לצד הבטחות **האמורות אלא לעשות דבר ה'.** ודקדק לומר כאשר דבר ולא כאשר אמר כמו שהתחיל בתחילת הפרשה ויאמר ה' לאמת כדברינו. והוא, יש לך לדעת כי כל מקום שיאמר הכתוב דיבור יגיד על דבר קשה והאמירה היא רכה וכאן הזכיר בתחילת הפרשה ויאמר ה' לצד שכל הדבר הוא להנאת אברהם ובמעשה אברהם אמר כאשר דבר פירוש שעשה הדבר לצד גזירת מלך עליו ולא לתועלת הנמשך לו:

עוד ירצה להודיע כי אברהם הלך כאשר דבר אליו ה' בסמוך, **ומה נאמר בדברי ה', אל הארץ אשר אראך, שלא הודיעו מקום אשר יבא שמה ואף על פי כן הלך מארצו וסמך על מה שיודיעהו ה'** כשירצה מבלי חשוב לומר איך אצא מהעיר קודם שנדע המקום וזה נסיון גדול, **ואחר כך הודיע הכתוב הוצאת את אשר עמו שלא ניסה ה' אותם בדבר זה אלא הודיע המקום ואחר כך יצאו, והוא אומרו בפסוק שאחרי זה ויקח אברם וגו' ויצאו ללכת ארצה כנען, ולא הוצרך הכתוב להודיע כי ה' הודיעו המקום כי הוא מובן מעצמו**:

7. אוצר המכתבים כרך א' – סימן קמח-קמט רבי יוסף משאש

קמט - ידידי החכם הנעלה, כהה"ר יעקב איפרגאן ישצ"ו. שלום. שלום

מכתבו הגיעני, ונצטערתי על מצבו הקשה מחסרון הפרנסה, כי מסחרו הקטן הולך ודל, ושלח להתיעץ עמי, כי רצונו לבא הנה, הוא ואשתו ושני בניו, לדעתי ידידי, לא זו הדרך, רק בא יבא ברנה לבדו, שבוע או שבועים, ויראה בעין שכלו אם יוכל להשיג כדי פרנסתו במסחרו הקטן, ויכין בית מושב, ואז יחזור לקחת את אשתו ואת בניו, **ועל אופן זה פירשתי אני הצעיר מ"ש בפ' לך לך, ויקח אברם את שרי אשתו וכו', דקשה טובא, שהרי כבר נאמר וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וכוי, ולמה חזר וכתב ויקח אברם** ? ולפי מ"ש ניחא, דפ' וילך אברם וכו', **דהיינו שהלך עם לוט דוקא, כדי לשכור בית דירה, או מקום לתקוע אהלו, ולתקן כל הצריך, ואח"כ חזר ויקח את שרי אשתו**, ואת לוט וכו', ויצאו כלם ללכת ארצה כנען לחלוטין בלי שום חזרה עוד, ויבואו ארצה כנען בשלום, ומעשה אבות סימן לבנים, לדעת מה יעשה ישראל בסדר ימיו, ובכן מעשה אבות תשמור, וה' יצליח דרכך, ושלום. אני היו"ם ס"ט

8. הרב מרדכי ברויאר, פרקי אבות - "עליית אברהם אבינו לארץ ישראל", פרק עשירי

אלא שהוא לא זכה להגשים את שאיפתו והגיע רק עד חרן והשתקע שם. ולפיכך אי אפשר לתלות את נסיעתו של תרח רק בתכונות השליליות של אור כשדים, **אלא יש לתלות אותה גם בסגולות החיוביות של ארץ כנען**. התורה אומרת: הוא עזב את אור כשדים משום שהיה צר לו שם; אך הוא ידע, שימצא מנוח רק בארץ כנען. ומבחינה זו לא השיג את מטרתו כלל; שהרי עשה רק את הצעד הראשון לעלייה. הוא עזב את ארצו — אך לא הגיע למחוז חפצו; הוא נתקרב ליעדו — אך לא השיג אותו.

אולם תרח לא זכה להגשים את שאיפתו. כי **הקשר שבינו לארץ כנען עדיין היה רופף ביותר**; שהרי הוא היה רק "אבי אברהם"; וסגולות אברהם היו טבועות בו רק בכוח, ולא בפועל. משום כך כמיהתו לארץ כנען הספיקה רק להוציא אותו מאור כשדים. הוא יצא "ללכת ארצה כנען", וגם נתקרב אל הארץ עד שהגיע לחרן. אך כוח משיכת הארץ על תרח לא הספיק ליותר מכן. כביכול, **הוא ידע שהארץ לא היתה קולטת אותו**. ולפיכך משהגיע לחרן, נשתקע שם — "וימת תרח בחרן" (י"א, לב).

ולפיכך **אין להעלות על הדעת שאברהם לא ניסה להמשיך את מפעלו של תרח**; וכדרך שתרח יצא מאור כשדים "ללכת ארצה כנען" — **כן "יצא" אברהם מחרן "ללכת ארצה כנען"**; ולא עוד, **אלא הדעת נותנת שאברהם יצליח במה שתרח נכשל בו: הוא "יצא" ללכת ארצה כנען — וגם יבוא ארצה כנען.**

שתי סיבות היו לאברהם לעלות לארץ ישראל: **הוא ביקש להשלים את מפעלו של תרח — הוא רצה לקיים את מצוות ה'.** ודי היה בכל אחת משתי הסיבות האלה כדי להניע את אברהם לעלות.

אברהם היה עולה מעצמו גם בלא ציווי, שהרי אפילו תרח רצה לעלות לארץ — והוא בוודאי לא נצטווה על כך; ומאידך אין ספק, שאברהם היה עולה לארץ על פי מצוות ה' — אפילו לא היתה מחשבת העלייה עולה מעולם על דעתו או על דעת אביו.

בפסוק ד נאמר שאברם הלך "כאשר דבר אליו ה'". מוכח אפוא מכאן שפסוק זה **מתאר אותה בחינה של העלייה התלויה במצוות ה'**; ודבר זה מוכח גם מלשון ההליכה הנזכרת בפסוק זה. שהרי ה' אמר לאברם: "לך לך"; ובלשון דומה נאמר כאן, שאברם קיים את מצוות ה': "וילך אברם כאשר דבר אליו ה'". **כנגד זה פסוק ה מתאר אותה בחינה של העלייה הבאה רק להשלים את מפעלו של תרח.** ודבר זה מוכח מהעובדה **שאין פסוק זה מזכיר כלל את מצוות ה';** ולא עוד אלא ניכרת הקבלה ברורה בין הפסוק הזה, המתאר את יציאתו של אברהם — ובין הפסוק שבסוף פרשת נח, המתאר את יציאתו של תרח.

אברהם, הוא עלה על תרח רק בדרגה אחת. כי תרח יצא "ללכת ארצה כנען"; אך הוא לא "בא" ארצה כנען **ולא "ישב" בארץ כנען, אלא "בא" רק עד חרן ושם גם "ישב".** ואילו אברהם לא רק "יצא" ללכת ארצה כנען, אלא גם "בא" ארצה כנען; אך גם הוא עדיין לא "ישב" בארץ כנען.

אולם אף על פי שרק אברהם לבדו נצטווה ללכת, הרי אנחנו מוצאים ש"וילך אתו לוט". **ופגם זה שבעצם התערובת של הליכת המצווה של אברהם עם הליכת הרשות של לוט יבוא עתה על תיקונו. שכן עושרו של לוט, המתואר בפסוק הזה, ירחיק אותו מעל אברהם. נמצא, שרק לשעה קלה היה לוט "ההולך את אברם". ואילו מכאן ואילך רק אברהם לבדו ילך "כאשר דבר אליו ה'" — ושוב לא "וילך אתו לוט".**

אילו "ישב" אברהם בארץ כנען, היה גם לוט "יושב" עמו. ודבר זה היה מן הנמנע; שהרי לא נשא אותם הארץ "לשבת יחדו", כי היה רכושם רב ולא יכלו "לשבת יחדו". וזו כבר היתה סיבה מספקת לכך שהם נאלצו להיפרד איש מעל אחיו; ורק בעקבות הפירוד יכול היה אברהם "לשבת" בארץ כנען.

9. פירוש על התורה רבינו ניסים בן ראובן גירונדי (הר"ן), , בראשית יב, ה, ד"ה "ויקח אברם".

אבל אחשוב על דרך הפשט שנכתב להודיע מעלת אברהם ואיך היה נשען באלהיו; לפי שידוע שכל הנעתק מארץ אל ארץ הוא הולך כמסתפק, **ולזה לא יעתיק כל קנייניו משם עד שיראה איך ינוח לו באשר ילך, וכל שכן שיעשה כן הנעתק ממקום ואינו יודע עדיין מקום מנוחתו, כאשר היה ענין אברהם**, מצווה. כי האדם בטבע אוהב מקום מולדתו, כמו שדרז"ל בפסוק ואתם פרו ורבו, כמו שכתבנו שם, ולזה ירצה לעולם להשאיר לו בו שם וזכרון. ולזה אמר, שלא היה כן ענין אברהם, אבל לאהבתו את השם מאס ארצו ומולדתו עד שהוציא משם כל רכושו לבלתי השאיר לו עוד בה דבר כלל, עם היות אשר לא ידע עדיין אנה ילך.

ואמנם אחשוב עוד על דעת רז"ל שאמרו בסדר עולם: **אברהם אבינו היה בשעה שנדבר עמו בין הבתרים בן שבעים שנה, שנאמר, ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה; חזר לחרן ועשה שם חמש שנים, שנאמר ואברם בן חמש ושבעים שנה בצאתו מחרן.** תירצו כי אברהם היה בן שבעים שנה לבד כשיצא מחרן ואז היה מעמד בין הבתרים, **וחזר עוד לחרן ועמד שם חמש שנים.**

ועל זה הדעת אחשוב בפירוש הפסוקים כך, **שאמר ראשונה וילך אברם כאשר דבר אליו ה' [...] והלך אתו לוט.** אמנם, **כאשר נעתק משם לגמרי על דעת שלא לשוב שם עוד, כבר היה אברהם בן ע"ה שנה**, והוא, כי הוצרך זמן, והוא חמש שנים על דעת רז"ל, להעתיק משם לגמרי ולהוציא כל רכושם אשר רכשו. ולזה אמר בתחלה, וילך אברם כאשר דבר אליו ה', ושנה עוד ויקח אברם, ולא נכתב כאחד. ולזה פרטו ואת כל רכושם אשר רכשו, כי היה רכושם רב.

10.סדר עולם רבה (ליינר) פרק א

... מן המבול עד הפלגה ש"מ שנה, נמצא נח חיה אחר הפלגה עשר שנים אבינו אברהם היה בפלגה בן מ"ח שנה, ... **אברהם אבינו היה בשעה שנדבר עמו בין הבתרים בן ע' שנה,** שנאמר ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה וגו' (שמות יב מא), **לאחר שנדבר עמו ירד לחרן ועשה שם חמש שנים**, שנאמר ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה

בצאתו מחרן (בראשית יב ד), נמצא מן הפלגה ועד שיצא אברהם אבינו מחרן כ"ז שנים הן, הן שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעמר ושלש עשרה שנה מרדו, ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר (שם /בראשית/ י"ד) אותה השנה שיצא בה אבינו אברהם מחרן היא היתה שנת הרעב, וירד למצרים ועשה שם שלשה חדשים, ועלה ובא וישב באלני ממרא אשר בחברון, והיא השנה שכבש בה את המלכים, ועשה שם עשר שנים עד שלא נשא את הגר, שנאמר ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען וגו' (שם /בראשית/ טז ג), וכתיב ואברם בן שמנים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל (שם /בראשית/ טז טז), נמצא ישמעאל גדול מיצחק י"ד שנה, **נמצא מן הפלגה ועד שנולד אבינו יצחק נ"ב שנה**, ישיבתה של סדם נ"א שנה, מהן שלוה והשקט היה לה ולבנותיה כ"ו שנה.

11.אברבנאל פרשת לך לך

השאלה הח' באמרו וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט. והוא כי מיד אחר זה נאמר ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו וגו' ומבואר הוא שאחד משני המאמרים האלה הוא כפל ומותר. גם שמצד אחר יראו סותרים זה את זה באמרו וילך אתו לוט מורה שהוא מעצמו הלך עם אברם. ואמרו ויקח אברם מורה שהוא לקחו והביאו עמו:

ויאמר ה' אל אברם לך לך וגומר. עד ואעשך לגוי גדול. כבר ביארתי למעלה סבת יציאת תרח ובניו מאור כשדים כפי פשוטי הכתובים אבל חז"ל סברו שיצא משם מפני ענין אברהם שהושלך לכבשן האש והוצל משם ומיראת המלך פן ישוב עוד עליו חרון אפו יצאו משם והוא ג"כ דעת רש"י והרמב"ן והר"ן. ....

הנה ראה יתברך שתרח עם היות שיצא ללכת ארצה כנען התעכב והתישב בחרן ימים רבים ובסבתו היה אברהם יושב שמה ושלהיותו מוכן לשלמות גדול בעבודה האלהית ומדרגת הנבואה היו לו שם ג' מונעים גדולים מלהגיע אליו. ... ענינו אלך אני אף על פי שלא ילכו אחרים **וכן ענינו בכאן שאמר השם לאברהם לך לך ר"ל איני חפץ בהליכה שהלכת מאור כשדים לפי שהיתה עם אביך ואחיך ולא שתשב בארצך שהיא עבר הנהר וכל ארץ קדם אבל שאתה לבדך תלך ותעזוב ארצך** עם היותה נאותה למזגך ומולדתך שהם אוהביך שנולדת ונתגדלת ביניהם והוא מלשון גדול כמו יולדו על ברכי יוסף. **ומבית אביך עם היותו קשה בעיניך לעזוב את אביך בזקנותו כי כלם צריך שתעזוב כיון שהם לא ידעו דרך ה'. הנה התבאר שלא אמר מארצך על אור כשדים שכבר יצא משם אלא על עבר הנהר שהיא ארצו בכלל** והותרה בזה השאלה הא'. ושזכר מארצך וממולדתך ומבית אביך להעירו על המונעים שהיו לו בישיבתו שמה והותרה בזה השאלה הב'. ולפי שהפלא ה' חסיד לו והפרידו מאוהביו ומאביו ומאחיו ורצה שלא ידעו הם לאיזה מקום היה הולך כדי שלא ילכו שם אחריו לכן לא ביאר לו שם המקום אשר ילך אליו ואמר לו אל הארץ אשר אראך ר"ל כי בהתהלכו ינחה אותו אל המקום אשר יבחר בו. **ואולי רמז לו במלת אראך ששם יראה אליו האלהים כי היא הארץ הראויה למראות אלהים לא הארץ אשר הוא יושב עליה** והותרה בזה השאלה הג'. וכבר זכר החבר לכוזר שהנבואה היתה מעלה מיוחדת בארץ הקדושה ושכל מי שנתנבא לא נתנבא אלא בה או בעבורה. הלא תראה כי הועתק אברהם מארצו כאשר הצליח והיה ראוי להדבק בענין האלהי והיה לב הסגולה ההיא אל המקום אשר תגמר השלמתו והיה זה כמו שימצא עובד אדמה אילן שפריו טוב במדבר ומעתיקו אל אדמה נעבדת כדי שיצליח בה בשרש ההוא ומגדלו שם באופן שישוב פרדסי אחר היותו מדברי וירבה אחר שהיה מועט וכן שרתה הנבואה בזרעו של אברהם בארץ כנען רבו אנשיה הנביאים כל ימי עמדם בארץ כנען עם הענינים העוזרים מהטהרות והעבודות וכו' ראה איך העיר החכם האלהי הזה על העקרים שזכרתי בדבר הזה:

הנה התבארו הפסוקים האלו והותרו השאלות הה' והו' והז' וספר הכתוב שקיים אברהם מאמר השם באמרו וילך אברם כאשר דבר אליו ה' ר"ל שהלך באותו אופן שצוהו ודבר אתו השם כי הוא אמר לו לך לך שילך לו ויעזוב את ארצו ואת מולדתו ואת בית אביו וכן עשה כי עזב אותם והלך לדרכו **אבל לא עזבם כלם לגמרי כי הלך עמו לוט ר"ל שנתחבר לו שלא לרצונו ולפי שלא יחשוב חושב שהלך אברהם מחרן בעבור שכבר היה מת תרח אביו ושאם היה חי לא היה עוזב אותם לכן אמר ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן וידוע שהיה תרח כשהולידו בן שבעים שנה ותרח חי ר"ה שנה הנה א"כ ס' שנה קודם מותו יצא אברם משם ועזבו מפני צווי האלהי**. ואמנם אמרו אחר זה (בראשית י"ב ה') ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו **כתב הר"ן שבא להודיע מעלת אברהם ואיך היה נשען באלהיו ולפי שידוע שכל הנעתק מארץ אל ארץ אחרת הוא כמסופק בהליכתו ולכן לא יעתיק כל קניניו ורכושו עד שיראה את הארץ אשר ילך שמה** וכ"ש שיעשה זה הנעתק ממקום ואינו יודע אי זה מקום מנוחתו כמו שהיה אברהם הנה מפני זה אמר הכתוב כי לא עשה כן אברהם כי לבטחו באלהים מאס בארץ מולדתו ומיד הוציא משם כל קנינו ורכושו מבלי השאי' לו שם דבר עם היותו בלתי יודע עדין אנה ילך ונאים בזה דברי הרב אבל לפי דרכו

לא היה ראוי שיזכור הכתוב שרי אשתו ולוט בן אחיו כי לא היו אלה מכלל הקנינים והרכוש **ויותר נכון אצלי לפרש שבא הכתוב להודיע שעם היות שלוט הלך אתו והנה אברהם לגודל לבבו לא רצה שיתפרנס לוט ואנשיו משלו אבל אברהם כמו שלקח לשרה אשתו להוצאתו ככה לקח את לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ר"ל אברהם ולוט ואת הנפש אשר עשו בחרן עבדיו ואנשי ביתו ותלמידיו כי הכל לקח אברהם על עצמו לעשות להם ההוצאה הצריכה אליהם כי זהו הנרמז במלת ויקח**. והותרו בזה השאלות הח' והט'. **האמנם בסדר עולם תראה בזה דעת אחרת והוא אמרם שם אברהם אבינו היה בשעה שנדבר לו בין הבתרים בן ע' שנה שנ' ויהי מקץ ל' שנה וד' מאות שנה וחזר לחרן ועשה שם חמש שנים שנאמר ואברהם בן חמש שנים וע' שנה בצאתו מחרן ע"כ**. ועינינו **כי הקשה להם מה שנאמר במעמד בין הבתרים ועבדום וענו אותם ד' מאות שנה וכתיב בסדר בא אל פרעה ויהי מקץ ל' שנה וארבע מאות שנה ולפי' פירשו ז"ל כי הארבע מאות נמנים משנולד יצחק וד' מאות ושלשים נמנים ממעמד בין הבתרים שיהיו לפי זה קודם שנולד יצחק שלשים שנה. ולפי שהוקשה להם שאברהם כבר היה בן ע"ה שנה בצאתו מחרן ולא היו לו כי אם מאה שנה בהולד לו את יצחק בנו ולפי זה אי איפשר שיהיה מעמד בין הבתרים קודם לידת יצחק יותר מכ"ה שנה. תירצו שאברהם היה בן שבעים שנה לבד כשיצא מחרן ואז היה מעמד בין הבתרים ושחזר עוד לחרן ועמד שם חמש שנים ויהי' לפי זה הדרך פירוש וילך אבר' כאשר דבר אליו ה' על היציאה הראשונה שיצא מש'. ועל היציאה השנית כשחזר אמר ויקח אברם כי בראשונה לא הוליך רכושו עד שראה את הארץ ההיא וכמו שהליץ הר"ן על הדעת הזה. אבל איני יכול להולמו** כי איך יתכן שניחס לאברהם ראש המאמינים ספק ביעודי השם עד שמפני זה יצטרך ללכת ולחזור. ואיך יעבור על המצוה האלהית בשבתו בחרן חמש שנים בחזרתו כל שכן שעל פסוק וילך אברם כאשר דבר אליו ה' שהיא היציאה הראשונה לדעתם אמר הכתוב ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן ואחר זה אמר ויקח אברם שהיא היציאה השנית שאמרו וזה כלו הפך הנחתם. **ולכן ראוי שנאמר שפעם אחת יצא ולא חזר עוד.** ואמנם מה שהוקשה אצלם ממנין שנות גלות מצרים אינו קושיא לפי שכמו שביארתי בסדר נח החשבון הרב בולע את המועט וכשאמר הכתוב ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה אולי שהיו על הדיוק שצ"ה וקראם ד' מאות לפי שכבר יהיו בגבול הד' מאות. או שמה שכתוב בסדר בא אל פרעה שלשים שנה וארבע מאות שנה היו כפי האמת על הדיוק תכ"ה והכתוב לא חשש כי אם לחשבון הגדול ת"ל שנה והוא מה שראוי שיאמר בזה **ולא נצטרך לומר שהלך אברהם אל ארץ כנען וששב לחרן ושחזר לצאת משם שנית שהוא באמת דעת זר מאד:**